

BESLUT

2022-03-28 Dnr: 21/03535

SAKEN

Aktuellt, SVT2, 2021-09-14, inslag om klimatskeptiker; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslaget frias. Det strider inte mot kraven på opartiskhet och saklighet.

INSLAGET

Inslaget handlade om att klimatskeptiker är en växande grupp i Sverige. I det så kallade löpet sa programledaren att Sveriges Television AB (SVT) hade granskat klimatskeptikernas metoder. Programledaren sa inledningsvis följande.

De använder underkända artiklar och feltolkar statistik, allt för att så tvivel kring klimatforskarnas varningar. SVT har granskat metoderna som används av klimatskeptiker. Efter den senaste IPCC-rapporten som skärpte tonen i sina varningar så har skeptikernas kritik varit intensiv. Och det finns tecken på att deras strategier, de börjar få fäste. En SOM-undersökning från Göteborgs universitet visar att sex procent av den svenska befolkningen kan betecknas som klimatförnekare. Det är en liten men statistiskt säkerställd ökning från året innan. Och den gruppen anser att det är felaktigt att påstå att klimatförändringarna i huvudsak är orsakade av mänskliga aktiviteter.

I reportaget som följde visades bilder på extremväder med stormar, översvämningar och eldsvådor i olika delar av världen. SVT:s klimatkorrespondent sa att IPCC gjort sin största vetenskapliga sammanställning någonsin om tillståndet för klimatet och att rapporten slog fast att ”klimatet förändras med stor hastighet som saknar motstycke tusentals år tillbaka”. Därefter sa korrespondenten att en liten men högljudd grupp ansåg att IPCC:s forskning var ”manipulerad i syfte att lura allmänheten”. Korrespondenten nämnde den digitala kanalen Swebbtv. Det sades att den högerpopulistiska Swebbtv hade stängts ner från Youtube på grund av hatretorik. I inslaget visades videosekvenser med en namngiven person som presenterades som Swebbtv:s klimatexpert och som gjorde uttalanden bland annat om vad han kallade alarmister som kontrollerar media. Korrespondenten sa att klimatexperten blivit ombedd av SVT att förklara sina påståenden men att han inte ville medverka i reportaget.

Därefter sa korrespondenten att klimatskeptiker bland annat sprider desinformation genom att feltolka rapporter, hänvisa till underkända vetenskapliga rapporter och vanliga blogginlägg. En sekvens visades från en Youtubekanal där NN, som presenterades som ingenjör, kritiserade formuleringar om att det råder en kris eller katastrof. Korrespondenten sa att SVT ofta får uppmaningar från klimatskeptiker att tala med NN. Korrespondenten sa därefter följande.

SVT har gått genom hennes påståenden på Youtube och valt en rad exempel som vi bett henne förklara. Hennes svar visar att hon inte accepterar den etablerade klimatforskningen. Ett av hennes påståenden är att klimatforskarna skulle referera till 160 år gamla experiment om koldioxidens förmåga att absorbera värme.

Det visades en sekvens från ett avsnitt från NN:s Youtubekanal där hon ifrågasatte detta. Korrespondenten sa att hennes uttalande var falskt och att det fortlöpande görs forskning om koldioxid i atmosfären, till exempel genomförde Nasa år 2021 en satellitmätning som visade på ökad växthuseffekt. Korrespondenten sa att NN medgett att uttalandet var felaktigt och att avsnittet därför tagits bort från Youtube. Korrespondenten sa sedan följande.

Och trots att [NN] upprepade gånger erbjudits att medverka i det här inslaget så har hon tackat nej. Hon skriver att hon har blivit starkt avrörd från att låta sig intervjuas av SVT.

Därefter intervjuades en författare som skrivit en bok där han granskat de som sprider desinformation i klimatdebatten. Han sa bland annat att målsättningen för dessa var att hejda politiska beslut. I inslaget visades sedan värmeutvecklingen på Grönland som ett exempel där klimatskeptiker påstår att det historiskt hade varit mycket varmare. Författaren och korrespondenten sa att grafen endast visade temperaturen fram till mitten av 1800-talet och nyare mätningar visade att de varmaste temperaturena uppmätts de senaste femtio åren. Ytterligare exempel gavs på påståenden som sades vara felaktiga och komma från klimatskeptiker.

Korrespondenten sa vidare att en metod var att relativisera klimatforskning och det uppgavs i inslaget att en namngiven riksdagsledamot ifrågasätter IPCC och mediers rapportering på sin blogg. Ett citat från hans blogg om mediers rapportering av IPCC-rapporten visades i bild. Det uppgavs i inslaget att riksdagsledamoten blivit ombedd av SVT att förklara påståendet. Korrespondenten uppgav att hans påstående saknar grund.

Efter reportaget intervjuade programledaren en docent i vetenskapsstudier vid Chalmers tekniska högskola som också var forskningsledare hos Centre for Studies of Climate Change Denialism. Docenten pratade bland annat om klimatförnekelsemekanismer i USA.

ANMÄLNINGARNA

Inslaget har anmälts av flera personer som sammanfattningsvis anser följande.

- Inslaget var alarmistiskt och ovetenskapligt. Felaktigt att IPCC:s senaste rapport AR6 beskriver ett alltmer allvarigare läge. Att endast referera till IPCC:s sammanfattning för beslutsfattare, och inte till de bakomliggande forskningsrapporter i AR6 som den bygger på framstod som ett avsiktligt grepp att föra tittarna bakom ljuset i frågan om människans grad av påverkan på klimatet. I den senaste IPCC-rapporten tonades ett allvarigare scenario (RCP8,5) ner. Världen följer i stället scenario SSP2-4,5 som är ett betydligt mindre pessimistiskt scenario. Detta är givetvis en av de viktigaste punkterna för SVT att rapportera, om man nu haft för avsikt att framstå som opartisk. Det mest troliga är att temperaturen år 2100 blir 2,2 grader över förindustriell tid, dvs 0,2 grader över Parisöverenskommelsens tvågraders mål.
- Redovisningen av värmeutvecklingen på Grönland var missvisande.
- Det föreligger inget evidensbaserat material som bekräftar att de visade bilderna från extremväder med stormar, översvämningar och eldsvådor har någon kausal koppling till klimatförändringar.
- Det finns inget stöd för uppgiften att jordens klimat nu förändras med stor hastighet som saknar motstycke tusentals år tillbaka. Trenden 0,14 grader per decennium har bestått sedan ungefär år 1970, det vill säga 50 år. För tiden före 1850, då temperaturmätningar inleddes, finns inga tillförlitliga data om förändringar i den globala medeltemperaturen över så kort tid.
- Det påstods i inslaget att stora områden kommer att bli obrukbara på grund av torka och skyfall. Detta är långt ifrån entydigt och frågan är betydligt mer komplicerad. Vissa områden kan få sämre förutsättningar men bedömningen är också att många områden kommer att bli gynnade, mer brukbara. Totalt sett minskar ökenutbredningen i världen och matproduktionen ökar enligt UN Food and Agriculture Organization (FAO).
- I inslaget påstods felaktigt att AR6 bekräftade att temperaturen på jorden är högre än på 100 000 år, och att 1,1 grads ökning gett stora effekter.
- I inslaget påstods felaktigt att Golfströmmen redan är påverkad.
- I inslaget påstods felaktigt att AR6 slagit fast att extremvädret dels ökar i frekvens och blir intensivare.
- Det var felaktigt att påstå att Swebbtv blev avstängd för hatpropaganda. Rätt var att Swebbtv stängdes av på grund av sin rapportering om covid-19.
- I inslaget smutskastades och hängdes flera ”meningsmotståndare” ut som bland annat klimatförnekare. De är möjligtvis klimathotsförnekare eller klimatrealister, inte klimatförnekare.
- NN och Swebbtv:s klimatexpert presenterades inte med deras fullständiga titlar eller relevanta meriter.

- Det var felaktigt att framställa den namngivna riksdagsledamoten som klimatskeptiker.
- Docenten är inte naturvetare och spred i inslaget konspirationsteorier om bland annat den amerikanska oljeindustrin.

Anmälan av NN

Inslaget har härutöver anmälts av NN som på utförliga grunder sammanfattningsvis anser följande.

Inslaget brister i opartiskhet och saklighet på flera punkter och kan definieras som en ren förtalskampanj mot NN. Syftet med reportaget var att förminska de debattörer som efterlyser en saklig och vetenskapsbaserad debatt. Både benämningen klimatskeptiker och klimatförnekare har i massmedia och i den politiserade debatten tilldelats en negativ innebörd och kopplas ofta till högerextrema och antidemokratiska grupper samt rena charlataner. I inslaget klumpade SVT ihop NN med denna grupp.

NN är civilingenjör från Chalmers och har ägnat hela sitt yrkesverksamma liv åt energifrågor. Att ge en mer balanserad syn på klimatfrågan, och motverka ovetenskaplig alarmism är det huvudsakliga syftet med NN:s arbete.

Problemet för IPCC är det politiska. När modellernas prediktioner väl hamnat i IPCC:s rapport så bygger allt annat på dessa resultat, för påverkan på klimatsystemet och för de ekonomiska konsekvenserna. Vilket i sin tur sedan hamnar i FN:s Summary for Policy Makers (SPM) och når ut till journalister och politiker världen över.

NN påstår varken att global uppvärmning inte pågår eller att människans utsläpp av växthusgaser inte har något med detta att göra. Däremot visar hon att det finns andra vetenskapliga hypoteser enligt vilka diverse naturliga processer som inte tagits med i IPCC:s bedömningar ger ett avsevärt bidrag till uppvärmningen – vilket skulle innebära att koldioxidens inverkan blir mindre.

I inslaget förmedlades uppfattningen att det handlar om grava felaktigheter i flera avsnitt i NN:s Youtubekanal. Inte att det rör sig om ett mindre fel i ett avsnitt.

Frågan om NN:s medverkan

Det sades att NN tillfrågats att vara med i inslaget men tackat nej.

Omständigheterna kring detta nej utelämnas helt i inslaget, varför påståendet blev osakligt och kränkande. NN hade förklarat att hon gärna ställde upp i direktsändning då hon inte ville riskera att klippas ner på SVT:s premisser, vilket har hänt andra. SVT ville förbehålla sig rätten att klippa i intervjun vilket också var skälet till att hon blivit avrådd att delta. Den förklaringen fick inte tv-publiken.

Tv-publiken fick heller ingen vetskap om att SVT hade skickat åtta frågor och påståenden till NN som NN hade besvarat. Korrespondentens enda kommentar till NN:s utförliga svar på SVT:s frågor var att ”hennes svar visar att hon inte accepterar den etablerade klimatforskningen”. Påståendet var felaktigt och nedsättande och det framfördes utan att SVT angav en enda punkt i NN:s svar som stöd för att påståendet skulle vara korrekt. SVT kunde ha citerat NN:s mejlsvar. I verkligheten angav NN det vetenskapliga arbetet AR6 som referens när hon besvarade frågorna från SVT. NN:s Youtubekanal baseras dessutom till stor del på IPCC:s vetenskapliga rapporter.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SVT anser att inslaget överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför i huvudsak följande.

Bakgrund

SVT Nyheter bevakar fortlöpande klimatfrågan ur många olika perspektiv och sammanhang. Till exempel har IPCC:s senaste rapport då den presenterades i augusti 2021 analyserats i både inslag i broadcast och i artiklar och klipp på webben.

Många av anmälarna tar fasta på sådant som ligger utanför inslagets innehåll. Premissen var, som den framfördes tydligt i påannonserna, att granska hur klimatskeptiker bidrar till att skapa misstro mot de varningar som kommer från klimatforskningen genom bland annat IPCC:s rapporter.

Sakligheten

Det som sades i inslaget var taget ur IPCC:s rapport och dess summeringar. SVT anser att IPCC:s rapport är en vederhäftig källa och de tolkningar som gjordes i inslaget var i linje med den etablerade vetenskapen och IPCC:s rapport. Samma formuleringar används i annan medierapportering, vetenskapliga publikationer och i presentationer och sammanfattningar, exempelvis FN:s pressmeddelande i samband med att AR6 publicerades. Flera anmälare invänder att det skulle ges olika bilder av allvaret i klimatförändringarna i de sammanfattningar som ges av IPCC:s rapport och innehållet i den vetenskapliga rapporten. Bland annat skulle SPM vara ett politiskt dokument med syfte att maximera länders möjligheter att söka ekonomiska bidrag. SVT kan inte finna stöd för denna tolkning. Summeringen för beslutsfattare är en summering av de vetenskapliga rapporterna. Summeringen innehåller referenser till de vetenskapliga rapporterna, det går alltså tydligt att följa källorna i texten. En redogörelse för hur IPCC arbetar med granskning av arbetsmaterialet finns på deras webbsida. SVT anför att vad som skrivs i de sammanfattande SPM ger tydliga hänvisningar till skrivningarna i IPCC:s forskningsrapporter. SVT kommer inte bemöta grundfakta kring det vetenskapliga stödet för att det pågår en global uppvärmning och att människans utsläpp av växthusgaser är orsak till detta. Därför kommer SVT att fokusera på de delar av anmälan som SVT uppfattar har

direkt bäring på sакligheten och opartiskheten i själva inslaget, inte i klimatdebatten i stort.

AR6 visar att jorden står inför större risker, att klimatförändringarna går snabbare och att vi närmar oss irreversibla effekter, så kallade tipping points, som inte ens står nämnda i den tidigare stora sammanställningen, AR5. Bland annat bekräftas att Golfströmmen redan är påverkad. AR6 slår också fast att extremvädret dels ökar i frekvens och blir intensivare. AR6 innehåller dubbelt så många referenser där konfidensnivån är högre, jämfört med AR5. Den bekräftar också att temperaturen på jorden är högre än på 100 000 år, och att 1,1 grads ökning gett stora effekter, något AR5 inte nämnde.

Det finns saklig grund för formuleringen om att det senaste årtiondet varit varmare än någon annan flerahundraårsperiod de senaste 100 000 åren i IPCC AR6, SPM.

Vad gäller uppgiften om att ”jordens klimat nu förändras med stor hastighet som saknar motstycke tusentals år tillbaka” anför SVT att uppgiften bland annat kommer från IPCC:s rapport AR6 och Vetenskapsakademin.

Flera anmälare skriver att det borde nämnas att AR6 förkastat det så kallade RCP-8,5-scenariot. SVT bedömer att IPCC har tonat ned 8,5-scenariot inte för att klimatförändringarna skulle vara mindre oroande, utan att detta värsta scenario inte längre bedömdes vara relevant, utifrån att prognoserna för ökad oljeförbränning justerats ned. Inslaget handlade heller inte i huvudsak om IPCC:s olika scenarier utan om hur klimatskeptiker sår misstro mot vetenskapen.

Flera anmälare tar upp den graf som omtalas som exempel på desinformation. SVT ville visa exempel på hur grafer används felaktigt. I det aktuella inslaget åskådliggjordes detta med att visa en av de mer frekvent förekommande graferna i dessa sammanhang, nämligen en rekonstruktion av temperaturen på Grönland cirka 10 000 år tillbaka. Den har gjorts via analyser av prover från en isborrskärna kallad GISP2. GISP2-mätserien sträcker sig fram till år 1855 och är från en enda provpunkt på Grönlands inland. Den säger alltså inget om en global temperatur och visar heller inte den uppvärmning som skett under 1900-talet. Hur GISP2-grafen kommit att användas felaktigt för att visa att nuvarande temperatur är lägre än historiska data finns beskrivet av andra.

Flera anmälare skriver att det var fel att Swebbtv stängdes av från Youtube ”på grund av hatretorik” utan anför att orsaken var publiceringar av ”information om covid-19”. Omständigheterna kring varför Swebbtv:s kanal på Youtube stängdes av har rapporterats av flera svenska medier, bland annat SVT och tidningen Dagens Nyheter. Där framgår att avstängningen skedde efter att Youtube och Google kommit fram till att kanalen brutit mot deras regler då det förekommit missvisande konspirationsteorier om covid-19 och hatretorik om asylsökande från Afghanistan.

Presentation av akademiska titlar

I inslaget omnämns Swebbtv:s klimatexpert och NN som ingenjörer och detta är i linje med SVT:s rutiner för hur yrken och titlar anges. Den intervjuade docenten omnämns av programledaren med de akademiska titlar som är relevanta för att man ska förstå hans sakkunskap just om klimatskepticism.

Anmälan från NN

NN publicerar sig i en egen videokanal på Youtube med 17 000 prenumeranter och ännu fler tittare på enskilda videoklipp. Hon medverkar även i Swebbtv och Sverigedemokraternas Riks. Vidare har hon publicerat böcker i ämnet. SVT menar att NN därför söker allmänhetens uppmärksamhet för sin kritiska syn på IPCC:s rapporter och medias bevakning. Som inflytelserik debattör så måste hennes påståenden kunna granskas. SVT kan heller inte finna att NN framställs som klandervärd i inslaget eller att ordet ingenjör skulle vara kränkande och nedsättande.

Innebörden av orden "klimatskeptiker" och "klimatförnekare"

SVT anför att ordet klimatförnekare varken används om NN eller någon annan i reportaget. I studiointervjun talar den tillfällige medverkanden docenten om en "klimatförnekelsemaskin" men det handlade om grupperingar i USA som bland annat påverkade Trumpadministrationens politik.

Orden klimatskepticism och klimatskeptiker anser SVT vara ett väl etablerat ord använt i både media, forskning och i vardagligt tal. Ordet klimatskeptiker var enligt redaktionen därför en saklig och begriplig beskrivning i inslaget.

Frågan om NN:s medverkan

En återkommande kritik från NN och övriga anmälare är att det var fel att säga att Swebbtv:s klimatexpert och NN tackat nej till att medverka.

Som framgår av de sms och mejlkonversationer som bifogats till NN:s anmälan så fördes en dialog om att medverka men NN valde slutligen att tacka nej till den planerade intervjun då den inte skulle vara direktsänd. I stället besvarade NN ett antal frågor via mejl. Det framgår av sms till korrespondenten att hon blivit just starkt avrådd från att ställa upp i intervju med SVT. SVT anser att det inte framställts som att NN tackat nej till att medverka i tv under alla former utan precis som det sades "i det här inslaget". Inslaget var förinspelat som brukligt när det kommer till den här typen av fördjupningar. SVT beklagar att hon tackade nej till att medverka i det inspelade reportaget. Nu återgavs i stället svar ur hennes mejl. SVT anför att det är upp till programföretaget att styra över formen för medverkan. Ämnets komplexitet gör sig inte enkelt för ett direktsänt format. Enligt SVT vore det inte rimligt att upplåta tid till en debatt om grundfakta i klimatfrågan när det finns en etablerad klimatforskning med stöd av en överväldigande majoritet av både världens forskare, politiker och allmänhet.

Påstådda fel i NN:s Youtubekanal

SVT anser att det fanns relevans i att sekvensen visades som exempel på bristande faktakontroll.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet).

Kraven på opartiskhet och saklighet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Med hänsyn till den vidsträckt yttrandefriheten kan kraven ställas lägre i fråga om intervjuade, debattdeltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande. Om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska dock den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag.

Av betydelse för bedömningen är också bestämmelsen om att SVT ska stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden samt granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna (8 § i sändningstillståndet). Dessa skyldigheter innebär enligt granskningsnämndens praxis att ett program eller inslag kan ha en kritisk infallsvinkel utan att strida mot kravet på opartiskhet. Med kommentarsskyldigheten följer ett visst utrymme för värderande omdömen.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden konstaterar att inslaget i första hand inte handlade om slutsatser från klimatforskare, utan om att gruppen klimatskeptiker ökat något och på vilka sätt detta kan komma till uttryck. Det framgick av inslaget att flera klimatskeptiker bland annat misstror slutsatser från IPCC-rapporter. Enligt nämndens mening strider det inte mot kraven på opartiskhet och saklighet att sända ett inslag med denna infallsvinkel, och där SVT utgått från slutsatser från i FN:s IPCC-rapport och dess summeringar. Nämnden anser därför att SVT har visat grund för de sakuppgifter som finns i inslaget och som anmälarna vänder sig mot. Nämnden anser inte att användningen av begreppen klimatskeptiker eller klimatförnekare i just det här sammanhanget strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

I inslaget utgjorde de tre namngivna personerna NN, Swebbtv:s klimatexpert och en riksdagsledamot exempel från den klimatskeptiska grupp som inslaget handlade om. Nämnden konstaterar att inslagens infallsvinkel innebar kritik mot dessa som var av sådan karaktär att den krävde en möjlighet till bemötande. Av ärendet framgår att samtliga fått möjlighet till replik. Inslaget strider därför inte mot kravet på opartiskhet i denna del. Att SVT inte närmare redogjorde för vilka skäl NN hade att inte medverka i det förinspelade inslaget ändrar inte den bedömningen.

Av handlingarna i ärendet framgår att NN via mejl svarat på flera frågor från SVT om hennes påståenden på Youtube. Nämnden konstaterar att ett av påståendena lyftes fram av SVT i inslaget och det uppgavs av SVT att påståendet saknar grund. Det framgick vidare att NN medgett felet och att avsnittet tagits bort från hennes Youtubekanal. Att det inte redogjordes för vilka övriga exempel som SVT bett NN förklara, eller hennes svar till SVT, innebär inte att inslaget strider mot kravet på opartiskhet. Det uttalande som SVT:s korrespondent gjorde i inslaget om att NN:s svar ”visar att hon inte accepterar den etablerade klimatforskningen” var visserligen värderande men rymms inom SVT:s kommentarsskyldighet. Uttalandet medför därför inte att inslaget strider mot sändningstillståndet.

Vad anmälarna i övrigt anfört medför inte heller att inslaget strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Detta beslut har fattats av Dag Mattsson, Clas Barkman, Berivan Yildiz, Bo-Erik Gyberg, Gunnar Springfeldt, Erik Fichtelius och Sofia Olsson Olsén efter föredragning av Johannes Wik.

För granskningsnämnden

Dag Mattsson

UNDERSKRIFTSSIDA

Detta dokument har undertecknats med elektroniska underskrifter:

NAMN:	Dag Edvin Bror Mattsson
IDENTIFIKATIONSTYP:	Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID:	_08ef278b94bcfef29560db01f169a67b6
DATUM & TID:	2022-03-28 07:53:31 +02:00

Certifierad av Comfact Signature
Accepterad av alla undertecknare
2022-03-28 07:53:36 +02:00
Ref: 34281SE
www.comfact.se

[Validera dokumentet](#) | [Användarvillkor](#)